

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตเมื่อ 40 ปีที่แล้ว ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบผสมผสาน หึ่งตนเอง ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงมาใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ขาดการพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาที่ไม่มีความสมดุลทั้งด้าน ตัวงาน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยใช้รายได้เป็นเครื่องชี้วัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มุ่งเน้นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ทำให้รูปแบบการประกอบอาชีพเปลี่ยนไปจากการผลิตเพื่อยังชีพ ไปเป็นผลิตเพื่อการค้า สินค้าอุปโภคบริโภคถูกกำหนดราคาโดยนายทุน อีกทั้งคนส่วนใหญ่ของประเทศไม่มีปัจจัยการผลิต และปัจจัยยังชีพที่เหมาะสม ขาดแคลนที่ดินทำกิน ไม่มีเงินทุน ทำให้คนในชนบทต้องอพยพเข้ามาขายแรงงาน และได้รับผลตอบแทนต่ำ เนื่องจากเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กกว่า มีเพียงพ่อค้านายทุนที่เป็นเจ้าของกิจการและผู้ควบคุมการผลิตส่วนน้อยเท่านั้นที่ร่ำรวย เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่กลับยากจนลง เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำเรื่องรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจน รวมทั้งการพัฒนาที่มุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้ ทำให้สังคมสับสนและมีแนวโน้มนิยมบริโภคนิยมมากขึ้น เกิดปัญหาความขัดแย้งกันในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย และการแก่งแย่งแข่งขันส่งผลให้เกิดการล้มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรมท้องถิ่น วิถีชีวิตและค่านิยมแบบดั้งเดิม จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงทำให้เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำในปี พ.ศ. 2540

รัฐบาลจึงได้กำหนดทิศทางการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) โดยปรับเปลี่ยนกระบวนการพัฒนา กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เน้นการเพิ่มศักยภาพของชุมชน และให้ความสำคัญด้านโครงสร้างพื้นฐาน เนื่องจากประชาชนเองในประเทศประมาณร้อยละ 80 อาศัยอยู่ในชนบท ค่อยการพัฒนา มีการศึกษาค่าฐานะทางเศรษฐกิจยากจน และประสพปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนแต่เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาของประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายกระจายอำนาจการปกครองให้กับคนในท้องถิ่น ได้มีอิสระในการปกครองตนเอง มีอำนาจในการบริหารท้องถิ่น มีงบประมาณ มีเจ้าหน้าที่เป็นของตนเอง และมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยคาดว่าจะช่วยแก้ไขปัญหาคือความยากจนของชาวชนบทได้อย่างทั่วถึงและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ซึ่งการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นมี 5 รูปแบบ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล

ปัจจุบันนี้องค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศมีจำนวน 6,745 แห่ง และสภาตำบลที่พร้อมจะยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอีก 241 แห่ง จึงถือได้ว่าเป็นองค์การหนึ่งที่มีจำนวนมากและมีความใกล้ชิดกับคนในท้องถิ่นเป็นอย่างมากยิ่ง มีการจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2538 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (กรมการปกครอง, 2539 : 1) องค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีผลต่อวิถีชีวิตของชาวชนบทเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถกำหนดแผนงาน โครงการและกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ เพราะในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ชาวชนบทมีความคาดหวังให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จะช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ มีฐานะมั่นคง และมีงานทำตลอดปี

เศรษฐกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชนซึ่งถูกนำมาใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท้องถิ่น โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (2545-2549) ซึ่งต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นแผนพัฒนาฯ ที่ได้บัญญัติแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544 : 1) การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากจะเน้นการพัฒนาธุรกิจชุมชน เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวชนบท มีความปรวนแปรทางธรรมชาติ เป็นอุปสรรค ทำให้ผลผลิตและรายได้ไม่แน่นอน จึงต้องหารายได้เสริมจากอาชีพนอกภาคเกษตรที่มีหลายประเภท การพัฒนาก็แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชนและปัจจัยทางการตลาด ในบางแห่งเกิดการรวมกลุ่มเชิงธุรกิจในชุมชน และบางแห่งก็เติบโตขึ้นเป็นอุตสาหกรรม โดยเริ่มแรกเกิดจากการผลิตเพื่อบริโภค และใช้เองภายในครัวเรือน เป็นกิจกรรมยามว่าง มีต้นทุนการผลิตต่ำ เพราะใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น เทคโนโลยีไม่ซับซ้อนผสมผสานกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เมื่อเหลือจึงนำไปขาย กลายเป็นอาชีพหลักในเวลาต่อมา การที่จะทำให้ธุรกิจชุมชนมีความเจริญอย่างยั่งยืนนั้น จำเป็นจะต้องยกระดับการผลิตแบบเดิมมาเป็นกิจกรรมเชิงอาชีพ และพัฒนาประสิทธิภาพด้านการผลิต การตลาด การเงิน และการบัญชี ตลอดจนการบริหารจัดการ โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนากลุ่มอาชีพเหล่านี้ ให้มีความสามารถเป็นผู้ประกอบการในชุมชน อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ทั้งทางด้านทัศนคติ ความรู้ ทักษะอาชีพ และมีโอกาสที่จะเติบโตเป็นองค์กรชุมชนอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งแหล่งสร้างงานและแหล่งจ้างงานอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน รวมถึงเป็นแหล่งพัฒนาความรู้ ความสามารถด้านบริหารจัดการเชิงธุรกิจ และการถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ สืบเนื่องกันภายในชุมชน โดยชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมที่จะวางรากฐานการพัฒนาเป็นสังคมและชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2544 : 1)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในกระส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีองค์การบริหาร ส่วนตำบล จำนวน 11 แห่ง คือ กระสัง กันทรารมย์ ลำดวน สองชั้น สูงเนิน หนองเต็ง ห้วยสำราญ ชุมแสง บ้านปรือ เมืองไผ่ และศรีภูมิ (กรมการปกครอง. 2543 : 216) เนื่องจาก อำเภอกระสังเป็นอำเภอหนึ่งที่มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพธุรกิจชุมชน และมี กลุ่มอาชีพมากมาย เช่น กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตรแปรรูปจากพืช ได้แก่ กลุ่มทำน้ำพริก กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ และกลุ่มแปรรูปอาหาร เป็นต้น มีบางกลุ่มที่มีชื่อเสียงและ ได้รับความนิยมนิยมน แพร่หลาย เช่น กลุ่มแปรรูปสมุนไพรของตำบลบ้านปรือ มีการทำลูกประคบสมุนไพรซึ่งเกิดจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ใช้ในการรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ฟกช้ำดำเขียวได้เป็นอย่างดี แต่ปัญหาของกลุ่มที่สำคัญคือเรื่องของเงินทุนและการตลาด ดึงตั้ยัง ไม้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานและภาครัฐเท่าที่ควร (“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”. 2545 : 63) จากความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นที่กล่าวมา ทำให้ ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชนขององค์การ บริหารส่วนตำบล อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพราะนอกเหนือจะทำให้ธุรกิจชุมชนได้รับการ พัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนแล้ว เศรษฐกิจท้องถิ่นและชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนก็จะดีขึ้น ตามลำดับ ทำให้พึ่งพาตนเองได้ ดังคำกล่าวที่ว่า เศรษฐกิจดี สังคมไม่มีปัญหา การพัฒนา ก็จะยั่งยืน อีกทั้งยังไม่มีผู้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้โดยตรง ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้ทราบว่าแนวทางใด เหมาะสมที่สุด เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนแก้ไขข้อบกพร่องขององค์การ บริหารส่วนตำบล ในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมและพัฒนา ธุรกิจชุมชน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชน โดยจับเนกตามตัวแปรต่อไปนี้
  - 2.1 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และกลุ่มอาชีพ
  - 2.2 สถานภาพตำแหน่งของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และ พนักงานส่วนตำบล
  - 2.3 กลุ่มอาชีพ ซึ่งประกอบด้วย 5 กลุ่ม ดังนี้

- 2.3.1 กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตร ไม่แปรรูป
- 2.3.2 กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตรแปรรูปจากพืช
- 2.3.3 กลุ่มประมง
- 2.3.4 กลุ่มปศุสัตว์
- 2.3.5 กลุ่มที่มีใช้อาหาร

สมมติฐานของการวิจัย

1. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลและกลุ่มอาชีพมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชนแตกต่างกัน
2. สถานภาพตำแหน่งของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชนแตกต่างกัน
3. กลุ่มอาชีพที่ต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชนแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชน
2. นำผลที่ได้จากการศึกษาให้องค์การบริหารส่วนตำบลนำไปใช้ในแนวทาง แก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงองค์การบริหารส่วนตำบล 3 ด้าน ดังนี้
  - 2.1 ด้านการปรับปรุง นโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ
  - 2.2 ด้านการเตรียมความพร้อมบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล
  - 2.3 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้
3. นำผลที่ได้จากการศึกษาให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ใช้เป็นแนวทางเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล 3 ด้าน ดังนี้คือ
  - 3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ
  - 3.2 ด้านการสื่อสารข่าวสารข้อมูล
  - 3.3 ด้านการศึกษา การฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะอาชีพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชน 5 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพในองค์การบริหารส่วนตำบล
- 1.2 ด้านการจัดสรรงบประมาณ
- 1.3 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีการฝึกอบรม ทักษะในการประกอบอาชีพ การให้ความรู้การบริหารจัดการทางธุรกิจ การศึกษาดูงานจากภายนอกตำบล
- 1.4 ด้านเทคโนโลยี มีการจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต
- 1.5 ด้านการตลาดและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การจัดหาและเพิ่มช่องทาง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์

2. ขอบเขตพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ กระดังง์ จำนวน 11 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลกระดังง์ ลำดวน สูงเนิน หนองเต็ง กิ่งพยอม สอนางิ้ว ห้วยสำราญ ชุมแสง บ้านไร่ เมืองไผ่ และศรีภูมิ

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

- 3.1.1 สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 363 คน ซึ่งประกอบด้วย กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 11 แห่ง รวม 33 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 11 แห่ง รวม 297 คน และพนักงานส่วนตำบล จำนวน 11 แห่ง รวม 33 คน
- 3.1.2 กลุ่มอาชีพ รวมทุกกลุ่มมี จำนวน 1,163 คน โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่

ได้ดังนี้

- 3.1.2.1 กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตรไม่แปรรูป ได้แก่ กลุ่มปลูกหัวผักกาด กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มพืชสวน กลุ่มไม้ผล กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่มนางข้าว และกลุ่มขนาคาวข้าว
- 3.1.2.2 กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตรแปรรูปจากพืช ได้แก่ กลุ่มทำน้ำพริก กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มแปรรูปขนม กลุ่มอาชีพเสริมกระยาสารท กลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่มซักหมอมะลิ กลุ่มโรงสีข้าวกล้อง และกลุ่มผลิตอาหารสัตว์
- 3.1.2.3 กลุ่มประมง ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงปลา และกลุ่มเลี้ยงกบ
- 3.1.2.4 กลุ่มวัสดุสัตว์ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงตุกร กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นบ้าน และกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด

3.1.2.5 กลุ่มที่มีใช้อาหาร ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหม กลุ่มทอผ้าไหมพรหม กลุ่มเย็บผ้า กลุ่มหัตถกรรมจักสาน กลุ่มผลิตดอกไม้จันทร์ กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ กลุ่มตีเหล็ก และ กลุ่มตีทองคำเปลว

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ในกรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลใช้ประชากร ส่วนกลุ่มอาชีพ จะใช้การสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) จากประชากร จำนวน 1,163 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มกลุ่มย่อย (Stratified Random Sampling) ในกลุ่มอาชีพ ให้กระจายตามสัดส่วนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 654 คน

4. ตัวแปรที่ศึกษา

4.1 ตัวแปรอิสระ

4.1.1 สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลและกลุ่มอาชีพ

4.1.2 สถานภาพตำแหน่งสมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่

4.1.2.1 กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

4.1.2.2 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

4.1.2.3 พนักงานส่วนตำบล

4.1.3 กลุ่มอาชีพ ได้แก่

4.1.3.1 กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตรไม่แปรรูป

4.1.3.2 กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตรแปรรูป

4.1.3.2 กลุ่มประมง

4.1.3.4 กลุ่มปศุสัตว์

4.1.3.5 กลุ่มที่มีใช้อาหาร

4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ แนวทางที่เหมาะสมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการ ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

4.2.1 ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพในองค์การบริหารส่วนตำบล

4.2.2 ด้านการจัดสรรงบประมาณ

4.2.3 ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ การฝึกอบรม ทักษะการประกอบอาชีพ ให้ความรู้ในการบริหารจัดการเชิงธุรกิจ การศึกษาดูงานจากรายนอก

4.2.4 ด้านเทคโนโลยี มีการจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต

4.2.5 ด้านการตลาดและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ การจัดหาและเพิ่มช่องทาง การจำหน่ายผลิตภัณฑ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง เขตตำบลที่ได้รับการยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (อบต.)

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งในส่วนที่เป็นกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และพนักงานส่วนตำบล

กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ประธานกรรมการ และกรรมการบริหาร ซึ่งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และได้รับการแต่งตั้งจากนายอำเภอ

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในหมู่บ้าน ๆ ละ 2 คน

พนักงานส่วนตำบล หมายถึง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่การเงินและการบัญชี นายช่างโยธา ตามพระราชกฤษฎีการะเบียบพนักงานส่วนตำบล พ.ศ. 2539 (มาตรา 3)

ธุรกิจชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันดำเนินการวิเคราะห์กิจกรรมด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้พึ่งตนเองได้ โดยมีการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่มพัฒนาสตรี เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทั้งการประกอบอาชีพนั้น ๆ

กลุ่มอาชีพ หมายถึง การรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อประกอบอาชีพต่าง ๆ ในการผลิต การแปรรูป ซึ่งแต่ละกลุ่มอาชีพ มีทั้งกิจกรรมที่เหมือนและคล้ายคลึงกัน แต่บางกลุ่มก็แตกต่างกันตามความถนัดและความสมัครใจ โดยกลุ่มอาชีพที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มอาชีพที่อยู่ในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตรไม่แปรรูป ได้แก่ กลุ่มปลูกหัวผักกาด กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มพืชสวน กลุ่มไม้ผล กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่มนางข้าว และกลุ่มนวดข้าว

2. กลุ่มอาหารที่เป็นผลผลิตการเกษตรแปรรูปจากพืช ได้แก่ กลุ่มทำน้ำพริก กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มแปรรูปขนม กลุ่มยาซีพแบรินกระยาเสาท กลุ่มแปรรูปสมุนไพร กลุ่มข้าวหอมมะลิ กลุ่มโรงสีข้าว และกลุ่มผลิตอาหารสัตว์

3. กลุ่มประมง ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงปลา และกลุ่มเลี้ยงกบ

4. กลุ่มมาตุสัตว์ ได้แก่ กลุ่มเลี้ยงสุกร กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นบ้าน และกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด

5. กลุ่มที่มีโชอาหาร ได้แก่ กลุ่มทอดผ้าไหม กลุ่มทอดผ้าไหมพรหม กลุ่มเข็บผ้า กลุ่มหัตถกรรมจักสาน กลุ่มผลิตดอกไม้จันทน์ กลุ่มเฟอร์นิเจอร์ กลุ่มตีเหล็ก และกลุ่มตีทองคำเปลว

แนวทางที่เหมาะสม หมายถึง การกำหนดวิธีการ แผนงาน และแนวทางในการดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ และกลุ่มคน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

การส่งเสริม หมายถึง การเกื้อหนุน การสนับสนุน ให้อุคคลหรือกลุ่มคน ได้รับการยกฐานะให้ดีขึ้น การส่งเสริมจึงเป็นการเข้าไปช่วยเหลือให้การพัฒนารุรกิจชุมชนสามารถดำเนินงานกิจการได้ดีขึ้น พึ่งตนเองได้ และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนา หมายถึง การกระทำโดยการแก้ไขปัญหาที่ไม่พึงประสงค์เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ดีกว่า ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง

ความคิดเห็น หมายถึง ค่าที่ความรู้สึกที่มีต่อบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ซึ่งมีทั้งในลักษณะการส่งเสริม คือสนใจ พอใจ นิยมชมชอบ สนับสนุนและปฏิบัติด้วยความเต็มใจ และในลักษณะต่อต้านคือขัดแย้งเบียดเบียน ไม่สนใจ ไม่ร่วมมือหรือไม่ปฏิบัติตาม

ด้านการมีส่วนร่วมของกลุ่มอาชีพในองค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง การที่สมาชิกหรือตัวแทนของกลุ่มธุรกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ ของ องค์การบริหารส่วนตำบล เช่น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและสารวางแผน การเข้าร่วมประชุม การประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลรวมถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารุรกิจชุมชน เพื่อลดความขัดแย้ง และสร้างสัมพันธภาพที่ดี อันจะทำให้เกิดแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนารุรกิจชุมชน

ด้านการจัดสรรงบประมาณ หมายถึง การที่สมาชิกหรือตัวแทนของกลุ่มธุรกิจชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณทั้งจากภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และภาคเอกชน เพื่อนำมาพัฒนากลุ่มธุรกิจชุมชน

ด้านการจัดการระบบการเรียนรู้ หมายถึง การที่องค์กรการบริหารส่วนตำบลได้จัดเชิญผู้เชี่ยวชาญทั้งจากภายในและภายนอกองค์กรมาให้ความรู้ ฝึกอบรม ทักษะในการประกอบอาชีพ จัดให้มีการศึกษาดูงานจากภายนอก และให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการ เช่น การทำระบบบัญชี การควบคุมการผลิต และการตลาด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านของกลุ่มธุรกิจชุมชนให้กับผู้สนใจ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านให้คงอยู่ตลอดไป

ด้านเทคโนโลยี หมายถึง การที่องค์กรการบริหารส่วนตำบลมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนมาใช้ในการผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การติดต่อซื้อขาย และการประชาสัมพันธ์ เช่น มีการนำระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เข้ามาใช้ เป็นต้น

ด้านการตลาดและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง การที่องค์กรการบริหารส่วนตำบลเข้ามาส่งเสริมประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชน เช่น จัดให้มีสถานค้าชุมชนหรือตลาดนัดชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลาย ทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ใช้ง่าย รวมทั้งมีการพัฒนาหีบห่อ บรรจุภัณฑ์ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค กระบวนการเหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการตลาด ในการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และสามารถนำไปแข่งขันได้ในตลาดเสรี